

N:o 288.

Af Herr L. J. Hierta: Angående ändringar af åtskilliga stadyanden i Giftermåls-balken.

De talrika och af dagliga erfarenheten bekräftade exemplen på de missförhållanden och olyckor, som inom det enskilda lifvet kunna uppstå i äktenskapen, i följd af mannens oinskränkta målsmanskap för hustrun, hafva föranledt mig att vid flera föregående riksdagar yrka en förändring i 8:de och 9:de kapitlen Giftermåls-balken, till förvarande af möjligheten för hustru, som medför enskild egen- dom i boet, eller under äktenskapet sjelf förvärfvat sådan, att kunna förekomma dess förskingrande i följd af mannens slösaktighet eller oförstånd.

De motiver, som göra önskingarne om en sådan förändring berättigade, torde ej behöfva vidlyftigt utvecklas; de kunna i korthet sammanfattas deri, att en ung qvinna, som bortgifvit sitt hjerta och är beredd att för lifvet förena sina öden med dens, som hon älskar, icke alltid, ja till och med sällan, kan vara i till- fälle att på förhand göra sig noga underrättad om hans ekonomiska ställning eller förmåga att hushålla, samt att denna egenskap icke företrädesvis plägar tagas i betraktande, der kärleken har den afgörande rösten.

Att ett förslag till förändring i den syftning jag angifvit, icke är obefogadt, framgår ock deraf, att Lag-Utskottet vid 1862—1863 års riksdag förklarade den då af mig väckta motion om ändring af 8 kapitlet 1 § samt 9 kapitlet 1 och 2 §§ Giftermåls-balken, "*förtjent af synnerlig uppmärksamhet*", samt på grund deraf fram- lade ett förslag till ändring, som igenfinnes i Lag-Utskottets vid nämnda riksdag Betänkande N:o 79.

Detta Betänkande blef likväl genom afslag hos tvänne Riks-Stånd förkastadt.

Med anledning af det understöd, förslaget emellertid delvis vunnit, upptog jag detsamma åter i en motion vid sistlidet års riksdag, i samma redaktionsform som 1862 års Lag-Utskott hade framställt, blott med en obetydlig ändring i afse- ende på föreskriften om kungörandet af äktenskapsförord, och anhåller att, till undvikande af en vidlyftigare historik, få härom hänvisa till N:o 57 bland motio- nerna i Andra Kammaren.

Uti Betänkande N:o 38 afstyrkte Lag-Utskottet detta förslag, hufvudsakli- gen med åberopande af den principiela grunden, att dels seden i vårt land, likasom

uppfattningen derstädes beträffande mannens behörighet att råda öfver förvaltningen jemväl af hustruns i boet införda egendom samt i alla boets ekonomiska angelägenheter vara den styrande och inför tredje man ansvarige, icke vore mottaglig för en lagförändring sådan som denna, dels det väckta förslaget icke vore egnadt att bredvid i öfrigt kvarstående äktenskaps- och boskildnadslagar uppfylla det åsyftade ändamålet.

Den i Betänkandet förekommande vidlyftiga utvecklingen af denna Utskottets pluralitets åsigt möttes likväl i båda Kammarne af en så genomförd vederläggning, att Betänkandet blef återremitteradt, och Utskottet fann sig föranlåtet, att i nytt Betänkande, som återfinnes under N:o 68, frångå sitt afstyrkande och framlägga ett förslag i samma syftning som motionen afsett.

Detta förnyade Betänkande föranledde utförliga öfverläggningar i båda Kammarne, som dock slutade med afslag, hufvudsakligen på grund af några lagfarne ledamöters yttrade farhåga för den rubbning, som förslagens antagande förmentes skola åstadkomma i rätts-systemets sammanhang. Samtliga de ledamöter, som yttrade sig i frågan, erkände dock det berättigade i motionens syftning, äfvensom nödvändigheten af en förändring i det närvarande lagstadgandet. Af denna korta redogörelse framgår, att, om än giltiga hinder mött det ifrågavarande förslagens antagande i den form, detsamma hade i den af mig framlagda motion eller i Lag-Utskottets sednaste Betänkande, så har dock sjelfva grundsatsen vunnit seger.

Men när en grundsats af rättvisa och billighet hunnit blifva allmänt erkänd, så måste äfven utväg kunna beredas, att göra den gällande i lifvet och att undanröjda hvad deremot strider i lag. Jag återkommer derföre än en gång med ett försök till vinnande af detta ändamål.

Efter såväl eget öfvervägande som rådplägning med flere för sjelfva syftmålet nitälskande lagfarne, har jag kommit till den öfvertygelsen, att det bästa sättet att öfvervinna de svårigheter, som flera gånger lagt sig i vägen för dess uppnående, hittills blifvit af mig förbiset, samt att det består i att, utan förändringar eller tillägg i andra lagens stadganden, endast utesluta ur 9 kapitlet 1 § Giftermåls-balken hvad som deri handlar om mannens målsmansrätt.

Jag förutser väl, att en och annan, i följd af förut fattade begrepp om nödvändigheten att med lagens kraft betrygga åt mannen ett tvångsherravälde öfver hustrun, skall betrakta borttagandet af föreskriften om målsmanskapet såsom ett lossande af hvad några vilja förstå med familjebandet. En närmare granskning torde dock visa, dels att den äktenskapliga föreningen i hela sin sedliga betydelse är oberoende af en sådan föreskrift, dels att de öfriga lagstadganden, hvilka hittills åberopats såsom hinder emot förändringen, kunna utan olägenhet kvarstå, då intet tillägg göres i 8 kapitlet Giftermåls-balken om äktenskapsförord, emedan det som derigenom söktes, följer af sig sjelf, när blott 9 kapitlet 1 § ändras, och det är detta jag nu skall försöka att bevisa.

För det första faller det af sig sjelf, att i de flesta förhållanden, hvori den enskilde står i beröring med det yttre samhället, mannen är den handlande hufvudpersonen, som ingår i köp och afhandlingar, och genom sitt arbete skaffar underhåll åt familjen. I sådana vanliga fall kommer således något målsmanskap för hustrun icke i fråga. I de undantagsfall åter, der det kommer i fråga att svara jemväl för hustrun inför allmänna myndigheter, så kan detta lätt ske medelst företeende af en fullmagt. I de fall åter, der hustrun för egen räkning drifver borgerlig näring, eller på annat sätt bidrager till husets underhåll genom sitt

arbete, är det icke mer än billigt, att hon må kunna få svara för sig sjelf, der hon ej frivilligt vill lemna mannen uppdrag att föra hennes talan.

Jag öfvergår nu till de öfriga lagens stadganden, som förslaget motståndare ansett utgöra oöfverstiglga hinder för detsamma, så länge de kvarstå, och skall söka visa på samma gång, att detta icke är förhållandet, men tillika, att detsamma i vissa delar lemna ett sådant betryggande för mannens öfvervägande myndighet, att de befarade vådorna deraf äro förekomna.

Dessa stadganden äro:

1:o). 10 kapitlet 2 § Giftermåls-balken, som handlar om giftorätt i fast egendom och lösören. Härvid har blifvit anmärkt i en reservation vid Lag-Utskottets Betänkande vid sista riksdag, att den af äktenskapet härflytande pligt för makarne till inbördes bistånd synes fordra, att hustru bör använda inkomsten af sin enskilda egendom för boets gemensamma underhåll till det belopp som boet fordrar, och i förhållande till det bidrag, som mannen kan vara i stånd att lemna. Mig synes detta, utan afseende på någon föreskrift om målsmanskap, följa af sig sjelf, der ej genom förord annorlunda är stadgadt; men å andra sidan kan jag icke förstå, hvarföre någon särskild föreskrift i det anförda afseendet behöfde erfordras för hustrun mera än för mannen;

2:o). 11 kapitlet 1 § Giftermåls-balken, hvori stadgas, "att mannen ej skall hafva magt hustruns fasta gods å landet, eller jord och hus i staden, att bortskifta, förränta eller försälja, ehvad de hafva barn samman eller ej, utan han dertill hafver hennes frivilliga ja och underskrift, eller hon det för rätten mundtligen tillstår". Här af har dragits den slutsatsen att mannens samtycke till ett af henne verkställt afyttrande af sådan egendom borde anses behöfligt.

Af sjelfva förutsättningen, att hustrun må ega rätt att undantaga någon sin enskilda egendom från mannens målsmanskap, måste dock följa, att dispositionsrätten öfver sådan egendom beror af det förord, som derom kan vara träffadt; men å andra sidan kunna sådana undantag icke gerna vara af mera än två slag: det ena, hustru medför ärfd egendom, om hvars förvaltande då vid upprättande af äktenskapsförord sannolikt träffas några bestämmelser, till förekommande af egendomens lättsinniga förskingrande äfven å hustruns sida, men troligen aldrig att jemväl afkomsten af sådan egendom skall undandragas boets gemensamma underhåll; det andra, såsom förut är nämnt, då hustrun under äktenskapet sjelf förvärfvat egendom, hvilket vanligen förutsätter, att hon icke lättsinnigt förskingrar detsamma.

3:o). Angående hustruns behörighet att med gällande verkan ingå förbindelser eller skuldsätta sig.

Denna fråga synes mig på förhand besvarad genom föreskriften i 11 kapitlet 4 § Giftermåls-balken:

"Är gäld af mannens, eller hustruns särskilda vållande och förgörelse tillkommen, deraf den andre ingen nytta, eller del haft; gånge då ej den saklösas fasta gods eller rättighet i boet, till sådan gälds betalning: ty hvar eger sin sak ensam böta och ej annans lott förverka".

Ännu mer försäkras lagen emot ett sådant fall genom det särskilda stadgandet i 6 § af samma kapitel:

"Ej

*Ej må hustrun köp sluta om fast gods, eller sälja något af lösören i boet, utan det sker med mannens samtycke och fullmägt; eller af de lösören, som till salu lemnade äro.“

4:o). Angående makarnes ansvarighet för boets gäld.

I detta afseende synes det, att intet hinder finnes, att i enlighet med 8 kapitlet 1 § Giftermåls-balken upprätta äktenskapsförord så, att ena makans egendom icke må i något fall kunna tagas för den andras gäld som efter förordets upprättande tillkommer.

5:o). Bevarandet af tredje mans rätt, som förmenas erfordra kungörande i allmänna tidningarne.

Härpå svaras blott, att det icke finnes något rimligt skäl, hvarföre lagstiftaren skall göra sig till vaktare åt tredje man, för att betrygga dess fordringsanspråk hos en gift person mer än hos en ogift. Motsatsen torde åtminstone behöfva bevisas, innan deraf hemtas något hinder för den önskade förändringen. Skulle tredje person frukta att inlåta sig i förbindelser med mannen ensam, så lär det blifva hans ensak att afhålla sig derifrån, såvida han ej erhåller jemväl hustruns godkännande eller uppdrag åt mannen att handla å hennes vägnar.

Jag tror mig nu hafva genomgått alla de hufvudsakliga invändningar, som blifvit framställda mot den önskade förändringen, och visat, att de vid närmare påseende icke äro af beskaffenhet att behöfva lägga hinder i vägen för densamma; och får på grund häraf vördsamt föreslå,

att 9 kapitlet 1 § Giftermåls-balken må, med borttagande af de ord, som handla om mannens målsmanskap för hustrun, erhålla följande lydelse:

“Sedan man och hustru sammanvigda äro, följer hustrun mannens stånd och vilkor.“

L. J. Hierta.

N:o 289.

Af Herr A. R. Falkman: Angående åtskilliga ändringar i Kongl. Förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 Mars 1862.

Redan vid en föregående riksdag har jag påpekat åtskilliga omständigheter, hvori, efter mitt omdöme, den för stad gällande kommunallagen torde böra ändras, derest rättvisa och det med den åsyftade goda skall kunna vinnas, samt att förqväfvande af allt intresse för kommunens angelägenheter hos alla andra än dem,

Bih. till Riksd. Prot. 1868. 1 Saml. 2 Afđ. 2 Band. 14 Häft.